

HUHTAMÄKILAW

Haastehakemus
6.6.2022

PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUDELLE

I Asianosais- ja tunnistetiedot

Kantaja

Kihniön kunta

Kantajien asiamies & prosessiosoite

OTT Ari Huhtamäki
C/o Lakiasiantuntijatoimisto – Juridisk Byrå Oy Huhtamäki Ab
Saarihuhtantie 1 E 3
00340 HELSINKI
p. (0400) – 612227
sp. ari@huhtamakilaw.fi

Vastaaja

Virtain kaupunki
Virtaintie 26
34800 VIRRAT

Kuultava

Koillis-Satakunnan Sähkö Oy (0206323-2)
Keskustie 10
34800 VIRRAT

Asia

Osaakeyhtiön yhtiöjärjestyksen mukaisen lunastushinnan kohtuullistaminen

II Forum

Virtain kaupunki kuuluu Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomiopiiriin. Virroilla on kotipaikka myös Koillis-Satakunnan Sähkö Oy:llä, jonka yhtiöjärjestyksestä kanne koskee.

III Vaatimukset

Kihniö vaatii, että käräjäoikeus kohtuullistaa Koillis-Satakunnan Sähkö Oy:n yhtiöjärjestyksestä siten, että sen 13 §:n mukaisen osakkeen lunastuslausekkeen nykyinen lunastushintaa koskeva määräys (viimeinen kappale)

”Osakkeita siirrettäessä hinta ei saa ylittää osakkeiden verotusarvoa.”

muutetaan kuulumaan näin:

”Osakkeen lunastushinta on osakkeen käypä hinta, jona vastikkeellisessa saannossa muun selvityksen puuttuessa pidetään myyjän ja ostajan kesken sovittua hintaa. Jos luovutus on vastikkeeton, määrätään osakkeen käypä hinta yhtiön nettovarallisuuden ja tuottoarvon ja muiden sähkölaitosten arvonmäärityksessä yleisesti käytettyjen perusteiden nojalla.”

Lisäksi Kihniö vaatii, että Virtain kaupunki velvoitetaan korvaamaan Kihniön oikeudenkäyntikulut täysimääräisesti korkolain 4 §:n 1 momentin mukaan määräytyvine viivästyskorkeineen, korko lukien 30 päivää käräjäoikeuden tuomion julistamisesta.

IV Vaatimusten perustelut

IV.1 Tosiseikasto

IV.1.1 Koillis-Satakunnan Sähkö Oy & osakkeenomistajat

Koillis-Satakunnan Sähkö Oy (jäljempänä ”KSS”) on vuonna 1948 perustettu hyvin kannattava sähköyhtiö, joka palvelee toimialueensa kuntia ja niiden asukkaita ja yrityksiä toimittamalla niille sähköä. Sillä on kaikkiaan 51.196 osaketta ja sen osakkaita ovat Alavuden kaupunki (12.960 osaketta), Keuruun kaupunki (5.020 osaketta), Virtain kaupunki (21.285 osaketta), Ähtärin kaupunki (10.200 osaketta) ja Kihniön kunta (1.620 osaketta). Lisäksi joitain – yhteensä n. 0,2 % kokonaisosakekannasta on yksityishenkilöiden hallussa.

Virtain kaupunki on KSS:n suurin osakkeenomistaja ja se omistaa n. 41,6 % yhtiön koko osakekannasta. Muiden kuntien hallussa on n. 58,2 % osakekannasta.

IV.1.2 KSS:n osakkeen arvo

KSS:n 31.12.2021 päättyneen tilikauden konsernitilinpäätöksen (liite 1) mukaan KSS:n substanssiarvo on 22.816.786,72 €. KSS:n liikevaihto on vuosittain n. 16 – 18 M€ ja se tekee n. 1,7 – 2,0 M€ vuosittaista voittoa. Noiden lukujen ja toiminnan tasaisuuden ja alueellisen markkinan pysyvyyden perusteella KSS:n tuottoarvo voi olla muiden sähköyhtiöiden tavoin n. 20 kertaa vuosituotto eli n. 35 – 40 M€ luokkaa. Yksityisissä keskusteluissa investointipankkiirin kanssa KSS:n osakkeiden on arvioitu olevan vielä selvästi arvokkaampia, jopa 60 M€ luokkaa.

Osakkeen verotusarvo on verottajalta saadun tiedon vuonna 2022 106,03 €.

KSS:n osakkeen käypä arvo on siten substanssiarvon mukaan laskettuna n. 446 € ja keskimääräisen tuottoarvon mukaan laskettuna n. 684 – 781 € sekä investointipankkiirin kanssa käytyjen keskustelujen perusteella n. 1.234 € luokkaa. Voidaan todeta, että käypä arvo on moninkertainen, vähintään nelinkertainen, todennäköisesti liki 8-kertainen ja kenties jopa selvästi yli kymmenkertainen osakkeen verotusarvoon nähden.

IV.1.3 Yhtiöjärjestyksen lunastuslauseke

KSS:n yhtiöjärjestys (liite 2) on peräisin vuodelta 1948 ja se on monin kohdin jäänyt ajastaan. Kihniö ja osa muista omistajakunnista ovat teettäneet selvityksen siitä, miten sitä pitäisi nykyaikaistaa. Virtain kaupungista johtuu, ettei yhtiöjärjestyksen kokonaisuudistus etene.

Yhtiöjärjestyksen 13 §:n mukainen lunastuslauseke kuuluu seuraavasti:

”Osakkeiden siirto ei ole muun saannon kuin perinnön, testamentin tai avio-oikeuden nojalla voimassa yhtiöön nähden:

- a) ensisijassa, jos joku yhtiön toiminta-alueen kunta hallituksen tarjouksen perusteella lunastaa tarjotut osakkeet ja on kunnilla keskenään oikeus lunastaa osakkeita aikaisempaa osakemääräänsä vastaavassa suhteessa;
- b) toisessa sijassa, jolleivät kunnat lunasta osakkeita ja jos hallitus tällöin päättää lunastaa tarjotut osakkeet vararahaston hyväksi, käyttämällä tarkoitukseen saman rahaston varoja.

Ellei siirrettäviksi aiortuja osakkeita saada edellä mainitulla tavalla sijoitetuksi, on hallituksen hyväksyttävä siirto kahden kuukauden kuluessa siitä, kun ilmoitus siirrosta on tehty. Siirtoilmoituksen yhteydessä on osakekirja näytettävä.

Osakkeita siirrettäessä hinta ei saa ylittää osakkeiden verotusarvoa.”

Kuten siteeratusta sisällöstä voidaan havaita, lunastuslauseke vaikuttaa oudolta ja se sisältää ristiriitaisia ja ilmeisesti myös lainvastaisia määräyksiä. Siitä johtuu, että Kihniö ja enemmistö muista omistajista yrittivät 24.5.2022 pidetyssä yhtiökokouksessa muuttaa koko lunastuslausekkeen sisältöä, kuten kokouspöytäkirjasta (liite 3, asiakohda 16) ilmenee. Virtain kaupunki esti muutoksen, koska määräenemmistöä kokouksessa edustetuista osakkeista ei voitu sen vastustaessa saavuttaa.

IV.1.4 Lunastushinta

Kuten edellä siteeratusta havaitaan, osakkeita luovutettaessa ("siirrettäessä") hinta ei saa ylittää osakkeiden verotusarvoa:

"Osakkeita siirrettäessä hinta ei saa ylittää osakkeiden verotusarvoa."

Tämä tarkoittaa, että Kihniö tai muutkaan omistajat eivät voi myydä (luovuttaa) omistamiaan osakkeita ulkopuolisille ostajille tai edes muille osakkeenomistajille vapaasti ja käyvästä hinnasta. Tämä on ilmeinen epäkohta ja omiaan estämään osakkeiden vapaan liikkuvuuden.

IV.1.5 Yritykset muuttaa lunastushintaa

Kihniö ja muut omistajakunnat – Virtain kaupunkia lukuun ottamatta – ovat pyrkineet muuttamaan lunastushintaa käyväksi jo kymmenen (10) vuotta kestäneissä neuvotteluissa. Niitä käytiin vilkkaasti myös vuosina 2020 – 2022 sen jälkeen, kun kunnat olivat selvittäneet mahdollisuutta nyt käsillä olevan kaltaisen kanteen ajamiseen.

Vuimeisimmät neuvottelut kariutuivat, kun Virtain kaupunginhallitus antoi neuvottelijoilleen 10.1.2022 (liite 4) neuvotteluohjeen, jossa torjuttiin kaikki mahdollisuudet muutoksen tekemiseen. Kihniön kunta päätti sen jälkeen 7.3.2022 (liite 5) ajaa muutosta KSS:n yhtiökokouksessa ja jos se ei tuottaisi tulosta, oikeusteitse.

IV.1.6 Yhtiökokous 24.5.2022

Kihniön kunta vaati KSS:n hallitukselle osoittamassaan kirjeessä varsinaisessa yhtiökokouksessa käsiteltäväksi ja päätettäväksi a) lunastushinnan muuttamisen (asiakohda 15) sen mukaisesti kuin tässä kanteessa on vaadittu ja b) yhtiöjärjestyksen lunastuslausekkeen muuttamisen nykyaikaiseen muotoon (asiakohda 16).

Päätösesityksiään kokouksessa perustellessaan Kihniön edustaja avustajineen totesi, että kohdan 15 muutoksen torjuminen johtaa (käsillä olevan) kanteen ajamiseen niitä vastaan, jotka esityksen torjuisivat.

Virtain kaupunki torjui molemmat esitykset. Kohdassa 15 se perusteli kantansa oheisesta pöytäkirjan liitteestä (haastehakemuksen liite 6) ilmenevin tavoin.

Keskustelun jälkeisessä äänestyksessä Kihniön (tämän kanteen vaatimuksen) mukaista yhtiöjärjestyksen muutosta asiakohdassa 15 tukivat Kihniön lisäksi Alavuden, Keuruun ja Ähtärin kaupungit. Vastaan äänesti Virtain kaupunki. Kaksi kokoukseen osallistunutta yksityishenkilöä, joilla oli muutamia osakkeita, pidättäytyivät äänestyksestä.

KSS:n yhtiöjärjestyksessä on (§ 11) ns. äänileikkuri, jonka mukaisesti Virtain, Alavuden ja Ähtärin käytettävissä olleiden äänien määrä supistui 5.109 ääneen. Muut osakkaat äänestivät osakkeidensa määrää vastaavalla äänimäärällä.

Äänestyksessä annettiin 21.967 ääntä. Kihniön esityksen puolesta annettiin 16.858 ja sitä vastaan 5.109 ääntä, 8 osakkeen jätettyä äänestämättä. Annetuista äänistä selvästi yli 2/3 eli 76,74 % tuki Kihniön esitystä.

Se kuitenkin hylättiin, koska Virrat edusti 41,6 % kokonaisomistuksellaan kokouksessa niin suurta osuutta "kokouksessa edustetuista osakkeista", ettei yhtiöjärjestyksen muutoksen edellyttämää 2/3 enemmistöä voitu näin laskettaessa saavuttaa.

IV.2 Oikeudellinen arvio

IV.2.1 Osakkeiden vapaan luovutettavuuden periaate

Osakkeiden vapaa luovutettavuus on keskeinen osakeyhtiöoikeudellinen periaate. Se ilmenee OYL 1 luvun 4 §:stä.

Lunastuslausekkeilla voidaan laillisesti rajoittaa sitä piiriä, joka voi olla luovutuksensaajana. Mutta osakeyhtiön osakkeen vapaasta luovutettavuudesta voidaan poiketa vain lunastus- tai suostumuslausekkeilla. Ja toinen keskeinen osakeyhtiöoikeudellinen periaate, *tabernaualtaisuuden* periaate (OYL 1:9) rajoittaa sitä, millaisia poikkeukset voivat olla:

"Osakkeenomistajat voivat yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön toiminnasta. Yhtiöjärjestykseen ei voida ottaa määräystä, joka on tämän lain tai muun lain pakottavan säännöksen taikka hyvän tavan vastainen."

Jos osakkeen vapaan luovutettavuuden periaatetta rajoitetaan, se ei voi tapahtua lain tai hyvän tavan vastaisesti. *Kohtuuttomat lunastusehdot ovat aina lain ja hyvän tavan vastaisia.*

Lunastuslausekkeen ehdotahan voivat äärimmillään jopa rajoittaa osakkeenomistajan mahdollisuutta vastikkeellisesti luopua omaisuudestaan ja näin johtaa sanotun periaatteen kanssa sellaiseen ristiriitaan, että tilanne on osakkeenomistajan kannalta kohtuuton.¹

¹ Näin lunastuslausekkeen sovittelua on perusteltu enakkopäätöksessä KKO 1999:42.

Tässä tapauksessa tietoa ei ole siitä, onko lunastushinta alun perinkään ollut kohtuullinen, mutta nykyisellään osakkeen lunastushinnan ja osakkeen käyvän hinnan välinen ero estää osakkeiden vaihdannan ja vakuutena käyttämisen tyystin. Näin lunastuslauseke on saanut merkityksen, jota ei voida pitää osakkeenomistajan kannalta kohtuullisena. Vaikka ehto koskee kaikkia osakkeenomistajia, sen vaihdantaa rajoittava merkitys kohdistuu erityisesti vähemmistöasemassa yhtiössä oleviin osakkaisiin, jotka enemmistön vastustaessa eivät voi saada aikaan muutoksia yhtiöjärjestykseen enempää kuin vaikuttaa omaisuuserien arvostukseen tilinpäätöksissä.² Kuten liitteenä olevasta KSS:n yhtiökokouksen päätöspöytäkirjasta (asiakohta 15) ilmenee, tilanne on tässä tapauksessa täsmälleen tämän kaltainen.

IV.2.2 Yhtiöjärjestyksen sovittelu

Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä voidaan vakiintuneen oikeuskäytännön (esim. KKO 1992: 88, KKO 1992: 196 ja KKO 1998:19) mukaisesti sovittella, jos sen määräykset osoittautuvat osakkeenomistajien kannalta kohtuuttomiksi. Sovitteluperusteena on käytetty varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (oikeustoimilain) 36 §:n säännöstä. Se ilmenee esimerkiksi ennakkotapauksesta KKO 1990:171. Siksi siihen vedotaan tässäkin kanteessa.

Kanne on nostettu ennakkotapauksesta KKO 1999:42 ilmenevän oikeusohjeen mukaisesti sitä osakkeenomistajaa vastaan, joka yhtiökokouksessa vastusti yhtiöjärjestyksen muuttamista kanteessa vaadittavalla tavalla. Yhtiölle varataan puolestaan tilaisuus tulla kuulluksi asiassa haastattamalla se kuultavaksi juttuun.

Yhtiöjärjestyksen kohtuuttomuutta voidaan korjata joko muuttamalla yhtiöjärjestyksestä tai sovittelemalla sitä lopputulosta, johon yhtiöjärjestyksen määräyksen soveltaminen yksittäistapauksessa johtaisi. Tässä kanteessa vaaditulla yhtiöjärjestyksen muuttamisella korjataan sitä, että yhtiöjärjestys johtaisi sitä sovellettaessa säännönmukaisesti kohtuuttomaan tulokseen.

KSS:n yhtiöjärjestyksen nykyisessä lunastuslausekkeessa kolmannelle siirretty osake voidaan lunastaa sen verotushinnasta. Sillä ei ole mitään tekemistä osakkeen käyvän arvon kanssa. Esimerkiksi kantajan 1610 osakkeen arvo on tuottoarvopohjaisessa laskennassa varmuudella yli 1 M€, hyvinkin 1.3 M€ ja jopa n. 2 M€. Jos Kihniö luovuttaisi osakkeensa, lunastus tapahtuisi kuitenkin (1.620 x 106,03 € =) 171.768,60 € hinnasta. Se olisi tuloksena täysin kohtuuton. Epäsuhtahan on ilmeinen. Kihniön muutosehdotusta yhtiökokouksessa puoltaneiden kuntien kohdalla summat ja epäoikeudenmukainen lopputulos olisi vielä suurempi.

KSS:n yhtiöjärjestyksen lunastuslauseke ja siinä käytetty lunastushinta ovat kantajan käsityksen mukaan sisältyneet yhtiöjärjestykseen yhtiön perustamisesta eli vuodesta 1948 lähtien. Sähkömarkkinat ja omistajien asema ovat silloin olleet aivan toisenlaiset kuin

² Nämäkin perustelut ovat korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 1999:42 käyttämiä.

nykyoloissa. Sama koskee myös kuntaomistajien taloutta, taloudenpitoa ja niiden lakisääteisiä velvoitteita.

Näistä syistä johtuu, että KSS:n yhtiöjärjestykseen sisältyvä lunastushinta on selvästi kohtuuton ja sitä on tarve sovitella.

IV.2.3 Sovittelun sisältö

Nykyisin voimassa olevassa osakeyhtiölaissa on selvät määräykset siitä, mikä on lähtökohtana yhtiöjärjestyksen lunastuslausekkeiden lunastushinnoissa (OYL 3:7):

Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että osakkeenomistajalla, yhtiöllä tai muulla henkilöllä on oikeus lunastaa muulta omistajalta kuin yhtiöltä toiselle siirtyvä osake. Lunastuslausekkeessa on määrättävä, keillä on lunastusoikeus ja miten useiden lunastukseen oikeutettujen keskinäinen etuoikeus määräytyy.

Jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin, lunastuksessa noudatetaan seuraavaa:

...

3) **lunastushinta on osakkeen käypä hinta**, jona vastikkeellisessa saannossa muun selvityksen puuttuessa pidetään sovittua hintaa..."

Toisinkin voidaan, jos perusteluja syitä on, määrätä, mutta lähtökohta lainsäädännössä on se, että lunastukset tulisi tehdä käypään hintaan.

Sama on vallalla oikeuskäytännössä. Ennakkopäätöksessä KKO 1999:42 korkein oikeus katsoi, että

"lunastuslausekkeen lunastushintaa koskeva ... yhtiöjärjestyksen ... määräys oli osakkeenomistajia kohtaan kohtuuton riippumatta siitä, olivatko nämä ehkä saaneet osakkeensa vastikkeellisina vai vastikkeetta perintönä tai lahjana. Koska lunastuslausekkeen lunastushintaa koskeva määräys näin johtaisi kohtuuttomuuteen käytännössä aina, kun lunastuslauseketta jouduttaisiin soveltamaan, voidaan sanottu kohtuuttomuus poistaa muuttamalla lunastuslausekkeen lunastushintaa koskevaa määräystä kanteessa vaaditulla tavalla."

Siksi KKO määräsi yhtiöjärjestyksen lunastushintaa koskevan kohdan kuulumaan näin:

"Jos osake muusta syystä kuin perinnön tai testamentin kautta siirtyy muulle kuin ennestään yhtiön osakkaana olevalle, on saajan ilmoitettava siitä yhtiön

hallitukselle, jonka on viivyttelemättä annettava siitä tieto osakkeenomistajille ja on viimeksi mainitulla valta kahdeksan (8) päivän kuluessa siitä päivästä lukien, jona hallitukselle omistusoikeuden siirtymisestä ilmoitettiin, ***lunastaa osake siirtäjän ja siirronsaajan sopimasta hinnasta tai, jos saanto on vastikkeeton, osakkeiden käyvästä hinnasta.***”

Samaan päädyttiin myös prejudikaatissa KKO 1992: 88:

”Hovioikeuden lausumilla perusteilla lunastushinnan suuruutta koskevaa ***yhtiöjärjestyksen määräystä on soviteltava ja lunastushinnaksi on määrättävä osakkeiden käypä hinta.*** Lunastuslausekkeen mukaan lunastushintana on osakkeista maksettu hinta. Siten myös vastikkeettoman saannon johdosta lunastushinta määräytyy siirtoajankohdan mukaan.”

Tässä tapauksessa verotusarvoon perustuvaa lunastushintaa on vaadittu soviteltavan siten, että KSS:n yhtiöjärjestyksen 13 §:n viimeinen kappale muutetaan kuuluvaksi näin:

”Osakkeen lunastushinta on osakkeen käypä hinta, jona vastikkeellisessa saannossa muun selvityksen puuttuessa pidetään myyjän ja ostajan kesken sovittua hintaa. Jos luovutus on vastikkeeton, määrätään osakkeen käypä hinta yhtiön nettovarallisuuden ja tuottoarvon ja muiden sähkölaitosten arvonmäärityksessä yleisesti käytettyjen perusteiden nojalla.”

Lähtökohdaksi on edellä viitatus lainkohdan ja siteerattujen ennakkopäätösten mukaisesti otettu ”käypä hinta”, mikä on vastikkeellisissa saannoissa ostajan ja myyjän välillä sovittu osakkeen kauppahinta. Vastikkeettomissa siirroissa sellaista ei ole, mistä syystä käypä hinta on määriteltävä muulla tavoin. KSS:n omistusrakenne huomioon ottaen vastikkeettomia saantojakin voi tapahtua ja yksityishenkilöomistajien perintönä jne. siirtyvien osakkeiden lunastus verotusarvosta olisi myös kohtuutonta. Siksi käypää arvoa on määriteltävä substanssi- ja tuottoarvon kautta. Sähkøyhtiöitä on lukuisia ja niiden osakkeet ovat myös yleisesti vaihdannan kohteena. Siksi niillä on markkinat. Maininnalla ”sähkölaitosten arvonmäärityksessä yleisesti käytetyistä perusteista” on tarkoitettu osviitan hankintaa markkinoilta.

V Todistelu

Kantaja nimeää kirjallisina todisteina seuraavat asiakirjat todistusteemoineen:

K1: KSS:n konsernitilinpäätös 31.12.2021. Teema:

- KSS:n osakkeen käypä arvo

K2: KSS:n yhtiöjärjestys vuodelta 1948. Teema:

- Lunastushinnan kohtuuttomuus

K3: KSS:n varsinaisen yhtiökokouksen pöytäkirja 24.5.2022. Teema:

- Kannevaatimus torjuttu 24.5.2022 yhtiökokouksessa
- Päätösesitys vastaan äänesti Virtain kaupunki
- Virtain kaupunki on jutun oikea vastaja

Kantaja nimeää henkilötodistelua ja mahdollisesti lisää kirjallista todistelua jutun valmistelun edistytessä ja kun ilmenee, mitä seikat ovat lopulta riittäviä.

Helsingissä, 6 päivänä kesäkuuta 2022

KIHNIÖN KUNTA

Laati:

Ari Huhtamäki
OTT, VT, KTM
Helsinki

LITTEET:

1. KSS:n varsinaisen yhtiökokouksen pöytäkirja 24.5.2022
2. KSS:n konsernitilinpäätös 31.12.2021 (sisältyy 24.5.2022 yhtiökokouspöytäkirjaan, sen liite nro 10)
3. KSS:n yhtiöjärjestys vuodelta 1948
4. Virtain kaupunginhallituksen ohje KSS:n yhtiöjärjestyksen muutosta koskeviin neuvotteluihin 10.1.2022
5. Kihniön kunnanhallituksen päätös toimenpiteistä 8.3.2022
6. Virtain kaupungin perustelut yhtiöjärjestyksen lunastuslausekkeen lunastushinnan muutoksen torjumisesta 24.5.2022 (sisältyy yhtiökokouksen pöytäkirjaan 24.5.2022, sen liite 12)